

סימן צב

אם מותר לקבל משרת רואה חשבונות
אצל הממשלה בעניני המכס

ו' תמוז תשכ"ב.

מע"כ ידידי הנכבד הר"ר דוד אליעזר באס
שליט"א.

הנה בדבר אם מותר לקבל משרת רואה חשבונות אצל הממשלה באשר לפעמים יבוא לידו חשבונות של אחד שפשע וימצא את הפשיעה ויהיה ממילא כמסרו להממשלה והם יענשוהו ביותר מכפי שחייב בדיני התורה. הנכח לע"ד כיון דבעצם הרי כל מי שיהיה רואה חשבונות ימצא את הפשיעה, וברור שאף אם זה לא ירצה לקבל משרה זו מהממשלה יהיה שם רואה חשבונות, ונמצא שלא יפסיד הפרשע יותר כשהוא יקבל המשרה מכשלא יקבל הוא ואחר יהיה שם ולא הזיקו כלום ובלא הזיק לא שייך איסור. ודמי זה להא דאיתא בב"ק דף קי"ו דאוקמיה עילויה מעיקרא מקלי קלייה דהוא כשכבר יודע האנס ויכול ליטלו בעצמו וע"י אחרים שפטור הנושא ונתן בידו להאנס, ועיין בש"ך חו"מ סימן שפ"ח סעיף ד' שהביא הרמ"א מהמ"מ שפירוש אוקמיה עילויה שבגמ' ונעשה ברשותו שברמב"ם פ"ח מחובל ה"ד ובש"ע שם, הוא כשיוכל לשלוט עליו וליטלו, ועיין במ"מ שם מפורש אם אותו ממון במקום שיד האנס שולטת בו אפילו אינו רואהו כל שיכול לחפש ולמצא פטור. וכן הוא ממש עובדא זו שכשציוו מהממשלה לאחד להביא להם ספרי חשבונותיו לבדוק ע"י רואה חשבונות הרי כבר שולטים עליו למצא פשיעתו ע"י כל רואה חשבונות שיהיה להם וממילא שוב פטור רואה חשבונות זה.

אך מה שיש לעיין דהתם נאמר שאנסוהו ולכן אולי כה"ג שלא אנסוהו אלא בא מעצמו לקבל משרת רואה חשבונות אולי יש לאסור, ואף שלענין הפטור מלשלם פשוט שאין חלוק כיון דמקלי קלייה ולא הזיקו כלום מ"מ לענין איסור אולי אף ככה"ג אסור כשלא אנסוהו, אבל נראה כיון דהמשרה של רואה חשבונות אינה משרה מיוחדת למצא את הפשיעות שהרי לא ידוע שפשעו כלל ורוב עבודתו הוא לבדוק החשבונות של פנקסיהם בעלמא שיהיו נכונים, ורק לפעמים אפשר יודמן לידו למצא איזה פשיעה וגם זה לא ידע בתחלת עיונו בהפנקסים שהביא הנתבע מהם שהרי אמר הנתבע שהחשבונות נכונים שבודאי יש לתלות שנדמה לו כן דלא היה כופר כשאפשר

לברר, ולכן גם הרואה חשבונות יש לו לתלות שקרוב יותר שימצא שהן נכונים ורק שאפשר שיתגלה פשיעה, שאין לאסור מלקבל המשרה שעיקר עבודתו וגם רובא דרובא מעבודתו אינו למצא פשיעות ועולות, בשביל שמא יודמן לו שימצא פשיעה שאף בזה אינו מוזק כלל, אף אם נימא שכשהיה עבודתו על זה גופיה היה אסור בלא אונס, וכשיודמן שמצא פשיעה הרי הוא כבר אנוס שמוכרח להגיד האמת, וגם בלא אנוס היה צריך להעיד דהוא כיחדו אותו הממשלה שיהיה עד במה שתובעין כדנפסק בסימן כ"ח סעיף ג' מטעם דאיכא חלול השם אם לא יעיד.

סימן צג

אם מותר לתכין שטרות וכתבים למלוה
בריבית

ובדבר להכין שטרות וכתבים למלוה בריבית, הנה מפורש בב"מ דף ע"ה במתני' דלחכמים עובר אף הסופר וברמב"ם פ"ד ממלוה ה"ב מפורש שעובר על לא תשימון והוא מטעם דמפרש שהוא לחכמים כמו העדים שאיתא שם בגמ' דעוברין על לא תשימון, ואב"י שלא הזכיר הסופר הוא משום דקאי את"ק אבל ה"ה הסופר לחכמים דהוא משום לא תשימון, ואף שבש"ע יו"ד ד"ס ק"ס לא הזכיר שהסופר עובר הרי כתב הש"ך דגם הסופר עובר והוא מוסכם מכל הפוסקים, וכיון שעובר על לא תשימון הוא עובר אע"ג דאיכא סופרים אחריני שמצד לפ"ע לא היה עובר מ"מ עובר משום לא תשימון כדאיתא בתוס' ורא"ש שם, ואם ליכא אחר שיכתוב השטר עובר גם בלפ"ע כמפורש שם, ואף להיות רק סרסור בעלמא או לסייע בעלמא מפורש שם ברמב"ם שעובר על לפ"ע והוכח בש"ך שם.

ובדבר אם מותר לקבל עבודה במקום שיצטרך ללכת בגילוי ראש, פשוט שמותר דאינו מחייב להפסיד ממון בשביל זה דאינו איסור ממש אף מדרבנן אלא הוא מנהג טוב, שודאי לא חמור מבטול עשה שאינו מחוייב להפסיד סך גדול, ומניעה מליקח עבודה שהיא עיקר פרנסתו הוא כהפסד גדול, ואף להט"ו שסובר דבנה"ז הוא אסור מצד חק עכ"ם שא"כ הוא לאו שיש לאסור אף במקום הפסד ממון, הא לבד שאין דינו ברור הנה תלוי דבר זה להט"ו בהקדמות ובמדינה זו ודאי אין זה משום חק עכ"ם דרובן אינם זהירים בחוקיהם, אבל ודאי רק במקום עבודתו שע"ז הם מקפידין יהיה רשאי אבל כשיצא

להרד אחר וכ"ש כשיצא לשוק יהיה אסור אף אם ילעיגו עליו כיון שלא יפסיד משרתו ועבודתו בשביל זה.

ובדבר לגלח בין המצרים בשביל עבודתו, הנה אם אינו יכול לילך לעבודתו כשאינו מגולח רשאי לגלח כדי שלא יפסיד, ואם הוא רק בשביל שילעיגו עליו אבל לא יהיה לו הפסד ממון אסור.

ידרו.

משה פיינשטיין

סימן צד

בהערתו עלי בסימן א' ענף א' מספרי דברות משה

י' אדר תש"ז.

מע"כ ידירי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר חיים מעדניק שליט"א.

הנה בדבר קושית כתר"ה על מה שבארתי בסימן א' ענף א' באופן ב' דהחייב הוא מטעם דחייבתו תורה על מעשה ממונו מהא דשומרים חייבין יעיין בספרי סי' ל"ה ענף ד' וגם בסי' ל"ד ולא יקשה כלום. אך גם בלא זה ניתא דחייב השומרין הוא על קבלתם חיובי הבעלים. ולכן מדויק הלשון דנכנסו תחת הבעלים משום שהם מתחייבין בחיובי הבעלים ולא שהוא חיוב עצמן על שלא שמרו.

ובעצם הדבר הנה פשוטות לשון הרמב"ם רפ"א מנ"מ משמע מפורש שהחייב הוא מטעם לחייב על מעשה ממונו שכתב כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם שהזיקה הבעלים חייבין לשלם שהרי ממונם הזיק עיי"ש ולא הזכיר כלל הא דשמירה משמע שהחייב אינו מצד שלא שמר אלא מצד שהוא מעשה ממונו כאופן ב' שכתבתי. וגם מלשון התוס' דף נ"ד ד"ה פשיטא הוצרכו לומר דלענין נזקין איקרו בעלים כל מי שבידו לשומרה ולא כתבו דלענין נזקין כיון שבידו לשומרה ולא שמר חייב חזינן שעיקר החייב הוא משום שהוא בעלים אך שבעלים נחשבו לחייב נזקין מי שבידו לשומרה. ומ"מ אין להקשות דליתחייב לשיטת התוס' גם על מעשה קרן אף למה שבארתי דטבע זה אינו שלו מטעם דכיון דבידו לשומרה איקרו בעלים, דהא חזינן דבשביל זה לכד לא היה סגי להו בתירוצם דהא כתבו שם באותו תירוץ גם דכיון שהוציא מרשות בעלים שהיו חייבין בשמירתה ואין יכולין לשומרה לפי

שנגזלה מהם יש על הנזלן לשומרה עיי"ש וזה ליתא בקרן.

ועצם פירוש דברי התוס' שלכאורה לא מובן שייכות דברים אלו להתירוץ, יפה בארתי בסי' ל"ד ענף א' עיי"ש. וכופר הא בארתי בסימן א' ענף ב' שהוא על שלא שמר מחמת דחייבו מצד מיתה בידי שמים ולכן איני יודע מה הקשה עלי כתר"ה מכופר. אך בלא זה הא כשמר ודאי פטור ולכן שפיר נקט הקרא ולא ישמרנו גם גבי הזיק שוד משום דאם שמרו פטור לכל אופני החיוב.

ידרו.

משה פיינשטיין

סימן צה

בענין הושיט ראשו לאויר כלי שבספרי דברות משה סי' י' ענף ד'

כ"ה אדר תש"ז.

מע"כ ידירי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר משה דובער ריווקין שליט"א ר"מ במתיבתא תורה ודעת.

הנה דברי כתר"ה אף שהם נכונים לפלפולא לתרוץ שיטת הרמב"ם יש להעיר עליהם. ועצם הקושיא על המ"מ צריך להקשות בלשון אחר קצת. דהא שינוי בדין קרן עושה בין שהשינוי היה בגוף הדבר בין שהשינוי היה בביאתו לשם לפרש"י דף כ"ג לענין דלתות חתורות הן אצל כלב. וכן סובר המ"מ ולכן ניהא מה שתקיעת התרנגול אף שאינו שינוי בגוף המעשה מ"מ הוא תולדה דקרן מצד ביאתו לשם בהושטת ראשו שהוא משונה. אך לענין שינוי בצרורות לרביע נזק סובר שבעיני דוקא שיהיה שינוי בגוף המעשה ולא בכשהוא כאורחיה זהשינוי הוא בביאתו לשם. וא"כ אין כאן הסברא להיפוך שכתב כתר"ה. אך צריך להקשות מ"ש לענין רביע נזק מלעיקר דין קרן וכדקשתי בזה הלשון ממ"נ אם אזלינן בתר הכנסת הראש שהוא שינוי היה לו לשלם רק רביע נזק ואם אזלינן בתר התקיעה דאינו שינוי אין זה תולדה דקרן עיי"ש בספרי סי' י' ענף ד' ד"ה אבל יקשה. ועל קושיא זו מובן היטב תירוץ האור שמה דהשינוי שהוא בהושטת ראשו הוא בגופו ואין יכול שינוי שבגופו לעשות בו דין שינוי בצרורות עיי"ש שהאריך אבל זהו תוכן דבריו דנותן טעם זה לתירוץ המ"מ. ואני בעת שכתבתי וגם הרפסתי לא ראיתי את דברי האור שמה